

Analize de Business și Economie

numărul 2, februarie 2005
ediție lunară

Cuprins

REZUMAT.....	3
POLITICI MACROECONOMICE.....	4
CLIMATUL FINANCIAR	5
SECTORUL REAL	6
COMERȚ EXTERN.....	7
MEDIUL DE AFACERI	7
PREȚURILE	8
MUNCA ȘI GOSPODĂRIILE CASNICE	9
PARTENERII COMERCIALI	10
RELĂȚII INTERNAȚIONALE.....	11
COMPETIȚIE POLITICĂ.....	12
TRANSNISTRIA.....	13
ANEXĂ STATISTICĂ.....	16

© EXPERT-GRUP, 2005

REZUMAT

Odată cu intrarea pe ultima sută de metri de competiție electorală, autoritățile Republicii Moldova au tins să utilizeze instrumente administrative și indicative în politica economică. Ministerul finanțelor a primit ordine de la Președinte cu privire la prioritățile sociale pe care ministerul trebuie să le asigure financiar. Banca Națională a Moldovei, concomitent cu micșorarea ratelor la instrumentele sale, a și mai a recomandat băncilor să reducă dobânzile la depozite. Guvernul intenționează să impună reguli suplimentare pentru controlul importurilor, dorind astfel să obțină o reducere a deficitului comercial.

Multe bănci comerciale au reacționat la semnalele monetare și recomandările BNM și au revăzut politicile de active și pasive. Dobânzile bancare au început să scadă în februarie, odată cu dobânzile pe piața hârtiilor de valoare de stat. Banca Națională a avut o prezență nesemnificativă pe piața valutară, lăsându-și rezerve pentru intervențiile care se vor arăta necesare mai târziu în 2005.

Produsul Intern Brut a crescut în termeni reali cu 7,3%, fiind obținut în cea mai mare parte în sectorul serviciilor și construcțiilor. În același timp, PIB a fost consumat în proporție de 105,8% pentru consumul final, investițiile în capital fix ridicându-se la nivelul de 18,6% din PIB, insuficient pentru a asigura o creștere economică durabilă și cu impact pozitiv asupra nivelului de trai. Cauza acestor evoluții nefavorabile este progresul prea lent în îmbunătățirea mediului de afaceri național în 2004, pe alocuri fiind înregistrate chiar regrese. În ianuarie s-au manifesta și primele rezultate ale lipsei de investiții – reducerea ritmurilor de creștere a producției industriale de la 8,9% în 2003 la 7,7%.

În mediul de afaceri, a intrat în vigoare „legea ghilotinei”, dar guvernul nu intenționează deocamdată să lanseze o reformă mai complexă și mai radicală. Guvernul s-a arătat pregătit să propună Parlamentului modificări la legea privind zonele economice libere pentru a permite agenților din aceste zone să comercializeze o parte din produse pe restul teritoriului vamal. Această intenție va scandaliza opinia publică și va provoca reacții negative din partea instituțiilor financiare internaționale, deoarece ea contravine principiului de concurență echitabilă și subminează ideea pentru care au fost create zonele economice libere – stimularea comerțului exterior.

Prețurile au crescut în ianuarie în mediu cu 1,1% și s-au înscris în intervalul prognozat anterior de EXPERT-GRUP. Creșterea a fost provocată de majorarea prețurilor la produsele alimentare, tendința dată păstrându-se și în februarie. În următoarele luni, dinamica inflației va fi determinată în mare măsură de politicile structurale ale noului guvern.

Salariile în ianuarie au sporit cu 20% în termeni nominali, unul din factorii creșterii fiind deficitul de forță de muncă de pe piața de muncă autohtonă. Deficitul se face resimțit mai ales în sectorul construcțiilor și agriculturii. Șomajul a atins nivelul de 8,2%, cel mai înalt în ultimii patru ani, dar el ar fi fost mai înalt în absența emigrației. Cauza majoră a șomajului asociat cu emigrarea intensă a forței de muncă constă în rata mică de creare a firmelor noi.

Pe piețele globale, evoluțiile nu au fost favorabile Moldovei, deoarece prețurile la hidrocarburi (care sunt importate în Moldova) au crescut, în timp ce prețurile pentru cereale (articole de export din Moldova), au scăzut, deteriorând în acest fel poziția comercială externă. Situația nu se arată a favorabilă Moldovei nici în prima jumătate a anului 2005. Totodată, se păstrează perspective de creștere economică bună în țările care reprezintă principalele piețe de desfacere ale exporturilor moldovenești. Incertitudinile cele mai mari sunt legate de politica economică a noului guvern ucrainean, care va trebui să acomodeze necesitatea de revizuire a tranzacțiilor de privatizare ilegale cu necesitatea de a nu înrăutăți percepțiile externe asupra mediului de afaceri.

În relațiile internaționale ale Moldovei au sunat note agresive din partea Rusiei, dar punerea în aplicare a amenințărilor este puțin probabilă până la alegeri. În același timp, nu este exclusă posibilitatea ca relațiile cu Rusia să regreseze și mai mult în dependență de măsura implicării ultimei în evenimentele de după alegerile din Moldova. Au răsunat și note interesante cu privire la conjugarea eforturilor moldovenești și ucrainene în materie de integrare europeană.

În politica internă, criza post-electorală a devenit mai probabilă, dar deocamdată nu este clar cum se va contura politica de după 6 martie. În orice caz, nu putem investi speranțe prea mari într-un guvern de factură calitativ nouă, deoarece în Parlament și în Guvern vor fi prezente în cea mai mare parte fețe deja bine cunoscute. O adevărată schimbare în Moldova se va produce la următoarele alegeri, care ar putea avea loc și mai devreme de anul 2009. Relațiile proaste cu Transnistria adăugă încă mai multă intrigă, deoarece voturile acordate sau neparticiparea alegătorilor transnistreni ar putea fi foarte importantă pentru perioada post-electorală.

POLITICI MACROECONOMICE

Reflexe administrative

Politica fiscal-bugetară

Anul 2005 a început cu un elan fiscal destul de puternic. În bugetul de stat au fost colectate venituri cu 55% mai mari decât în ianuarie 2004. În ultimii ani se face remarcabilă creșterea veniturilor bugetare formate din venituri fiscale, acest indicator fiind estimat de noi la 88% pentru ianuarie 2005. Majorarea ponderii acestor venituri față de 66,1% în 2001 atestă o îmbunătățire a situației fiscale a Guvernului prin lărgirea bazei fiscale pe care se sprijină bugetul. Totuși Guvernul ar trebui să imagineze politici fiscale care i-ar permite consolidarea pe termen lung a veniturilor provenite din impozite directe și să reducă dependența de TVA și accize, care au un impact social negativ mai mare.

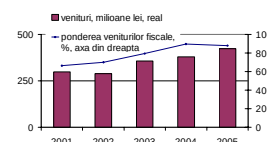
În același timp, s-au făcut remarcabile și tendințe negative în materie de politică economică. În ianuarie politica fiscal-bugetară și Ministerul Finanțelor, ca promotor al acesteia, *volens-nolens* au fost implicați în cursa electorală. Participând la ședința Colegiului Ministerului Finanțelor, Președintele Republicii Moldova „a punctat direcțiile prioritare de activitate ale Ministerului Finanțelor pentru următorii 4 ani” (citât din comunicatul oficial al serviciului de presă al Președinției). „În perioada apropiată, toate planurile Ministerului finanțelor, calculele și măsurile legate de realizarea lor trebuie să fie orientate spre realizarea sarcinilor celor mai importante pentru societate”, a afirmat președintele.

Două comentarii se impun. Primul, Președintele țării nu ar trebui să intervină cu indicații și „punctări” în activitatea ministerelor, conform Constituției Republicii Moldova el fiind șeful statului, nu șeful guvernului. Programul de activitate al Guvernului este aprobat de Parlament și nu de Președinte. Al doilea, din întâmplare parcă, sarcinile trasate Ministerului au coincis cu promisiunile electorale pe care le face Partidul Comuniștilor din Republica Moldova în această perioadă electorală¹ și mai puțin au avut nimic în comun cu prioritățile din Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei sau cu Cadrul de Cheltuieli pe Termen Mediu. Acest exemplu de ingerință politică nu este unic în politică economică autohtonă și asemenea practici trebuie eliminate definitiv, deoarece ele subminează independența executivă a organelor responsabile de „realizarea sarcinilor importante pentru societate”, sarcini stabilite prin metode mai democratice decât indicațiile președinției².

Politica monetar-valutară

BNM a început anul cu o reducere semnificativă a ratelor la mai multe instrumente de politică monetară. La 18 februarie 2005 a intrat în vigoare decizia Consiliului de Administrație al BNM prin care rata dobânzii la creditele BNM pe termen lung a fost redusă de la 11,5 la 11%, nivelul anului 2003, când rata inflației anuale a constituit 15,8%. Această modificarea consolidează tendința pe termen lung urmărită de BNM pentru reducerea dobânzilor. Tot în februarie a fost redusă rata la depozitele „overnight” care s-a situat la un minimum istoric de 2%, rata la creditele „overnight” a scăzut de la 17% la 15%, iar rata pentru facilitatea de lombard – de la 16% la 14%. Totuși operarea acestor reduceri are o importanță minoră, cel mai important factor fiind reducerea ratei de bază la operațiunile REPO, micșorată de la 14,5% la 13%.

2005 a început pe o notă fiscală majoră ...

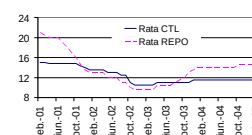

surse: DSS

... dar factorul politic s-a implicat abuziv în stabilirea priorităților fiscale ...

... solicitând alinierea politici fiscale la programul electoral al partidului de guvernare

BNM a redus rata la credite pe termen lung și rata REPO...

Surse: BNM

¹ Ministerul finanțelor trebuie să țină cont de faptul că pentru societate sunt importante crearea a 300 de mii locuri noi de muncă și majorarea de trei ori a salariului mediu lunar, care ar depăși suma de 300 dolari, triplarea mărimii pensiilor, dublarea numărului de locuri de studii finanțate de la buget în instituțiile de învățământ superior ale țării și majorarea de 3 ori a burselor, dublarea pachetului garantat de servicii medicale prestate cetățenilor țării

² La 2 februarie Președintele Republicii Moldova a mai organizat ședințe la care au participat asociația băncilor, reprezentanții Comisiei Naționale pentru Valori Mobiliare și a Băncii Naționale a Moldovei. La ședință Președintele Voronin a vorbit despre „unele tranzacții suspecte” de pe piața de capital în decembrie 2004 – ianuarie 2005. Peste 10 zile CNVM a interzis din nou tranzacțiile pe piața extra-bursieră, iar la 18 februarie Parlamentul a eliberat doi membri ai CNVM din funcțiile pe care le dețineau. Problema constă nu în faptul dacă sunt sau nu ilegale tranzacțiile și dacă se fac sau nu vinovați membrii CNVM de careva infracțiuni (lucruri care într-o țară democratică sunt stabilite de judecată, nu de președinte), ci de contextul și maniera în care factorul politic intervine în activitatea instituțiilor de reglementare a piețelor.

De asemenea, BNM a aprobat modificări la Regulamentul cu privire la clasificarea creditelor și formarea rezervelor pentru pierderi la credite. Oficialii BNM au declarat că adoptarea acestora va permite băncilor să facă mai accesibil creditul, care în sume până la 30.000 mii lei pot fi acordate fără gaj sau alte garanții. Este discutabil dacă această acțiune va face creditul mai accesibil pentru producători, chiar și acei de talie mică, care sunt interesați totuși de sume mai mari. În același timp, se va intensifica creditul de consum, ceea ce ar putea rezulta în creșterea prețurilor.

*... și a înlesnit rigorile
politicii creditare...*

În premieră, BNM a „recomandat” băncilor comerciale să revizuiască politicile dobânzilor la pasive. Deși oficialii BNM au negat careva substrat administrativ, este evident că recomandarea nu poate fi interpretată altfel decât o avertizare camuflată. Contextul în care este făcută această recomandare nu este tocmai favorabil pentru imaginea BNM, care ar putea fi bănuită de faptul că și-ar fi pierdut independența în perioada electorală. Or, încă la sfârșitul lunii octombrie 2004 premierul Tarlev se „pronunță” pentru reducerea dobânzilor la creditele acordate în valută națională la nivelul de 15% anual. Acest reper, de altfel, este foarte problematic de realizat într-o economie caracterizată de o inflație de 12%.

Este discutabilă măsura în care relaxarea politicilor creditare este îndreptățită în actualele circumstanțe de politică economică și după ce timp de câțiva ani creditul a fost în expansiune. Este încă prea devreme pentru a prognoza câte din creditele acordate în 2003-2004 vor fi efectiv rambursate și care sunt riscurile creditare pe termen lung. Evident, reducerea ratelor dobânzilor este necesară, dar relaxarea continuă a politicilor monetare trebuie însoțită în mod obligatoriu și de avansare reformelor structurale: privatizarea în sectorul productiv și privatizarea Băncii de Economii, îmbunătățirea managementului corporativ și supravegherea adecvată a băncilor comerciale și a firmelor. BNM nu poate să asigure un mediu macroeconomic stabil atâta timp cât politicile structurale sunt anemice.

*expunându-se unui risc
mai mare de inflație ...*

EXPERT-GRUP consideră că politica banilor ieftini vine în contradicție cu scopul controlării inflației. În general, în ultimul timp, BNM nu oferă publicului posibilitatea să înțeleagă care este ținta principală de politică monetară. Jonglarea priorităților de către BNM poate fi rațională pe termen scurt, dar este contra-productivă pe termen lung deoarece erodează încrederea față de politicile monetare.

*... și riscând cu pierderea
încrederii publice față de
obiectivele sale monetare*

CLIMATUL FINANCIAR

Tatonarea unor dobânzi reduse

În ianuarie dobânzile la depozite și credite au crescut cu 0,23 și, respectiv, 0,05 puncte procentuale. În schimb este de așteptat ca pentru februarie BNM să anunțe în statisticile sale rate medii mai mici. Câteva importante bănci comerciale au reacționat deja la reducerile substanțiale operate de BNM la ratele instrumentelor sale (vezi **POLITICI MONETARE**) și este de așteptat ca tendința să se propage în întreg sistemul bancar. Un semnal foarte puternic a fost și recomandarea BNM ca băncile comerciale să reducă dobânzile la mijloacele atrase.

*Băncile au reacționat la
îndemnul BNM reducând
dobânzile și extinzând
creditul*

În același timp, BNM în mod sigur înțelege că o reducere durabilă a dobânzilor poate fi realistă și durabilă numai într-un mediu neinflaționist. În ianuarie, inflația a înregistrat un minim istoric pentru această perioadă (vezi **PREȚURI**), dar deocamdată incertitudinii mai planează asupra realizării de către BNM a țintei inflaționiste pentru 2005 (8-10%). După alegeri, noul guvern va fi nevoit să inițieze reforme socialmente dureroase, dar necesare și care vor fi însoțite de creșterea prețurilor și tarifelor. Fără a fi în mod necesar de natură inflaționistă, aceste măsuri de o singură dată vor majora totuși indicatorul prețurilor de consum.

Noi considerăm că reducerea semnificativă a ratelor dobânzilor presupune, pe lângă utilizarea instrumentelor de politică creditară de către BNM, și un alt tip de politică structurală vizavi de sectorul bancar. În acest sector se face simțită lipsa concurenței cu operatori externi de servicii bancare, iar ratele sunt mari inclusiv din cauza structurii cvasi monopoliste a pieței. Dacă o bancă internațională de performanță ar intra pe piața Moldovei cu dreptul de a practica întreaga gamă de servicii, atunci dobânzile ar scădea într-un firesc și durabil, deoarece băncile

*Dar o reducere durabilă a
dobânzilor nu poate fi
efectuată fără reforme
structurale majore în
economie*

locale vor fi nevoite să-și alinieze managementul și marketingul la cu totul alte standarde. Deocamdată se pare că băncile comerciale sunt victimele politicianilor care nu pot tolera situația în care un sector înflorește în timp ce altele sunt anemice și vor trebui să renunțe la marja înaltă pe care o încasau.

Dobânzile la HVS s-au prăbușit, rata nominală înregistrând o reducere puternică de 1,25 puncte în ianuarie și estimativ 3,5 puncte în februarie, coborând la un minim record de 3,6%. Factorul care a determinat această dinamică a fost din nou cererea care a depășit de câteva ori oferta Ministerului de Finanțe și care este dictată de dorința băncilor de a-și plasa resursele în active lichide. Aceasta dorință indică faptul că băncile se tem de persistența unor riscuri în creditarea unor proiecte investiționale mai rentabile decât operațiunile cu HVS. Inevitabil, reducerea ratelor pe piața HVS va transmite impulsuri similare de reducere a dobânzilor bancare și băncile vor trebui să-și regândească politicile de creditare.

În februarie Guvernul a aprobat noua redacție a proiectului de lege cu privire la leasing. Dacă va fi adoptată și implementată adecvat, legea nouă va simplifica rigorile legislative și procedurile operațiunilor de leasing, va extinde sfera de cuprindere a persoanelor ce pot participa și a bunurilor ce pot fi obiect al leasingului, și va elimina dezavantajele fiscale pe care le suportă în prezent actorii din acest sector. Aceasta va avea implicații pozitive generând noi scheme de creditare a businessului.

... de aceea băncile se orientează tot la HVS neprofitabile, dar și cu risc mic

SECTORUL REAL

În lipsa investițiilor...

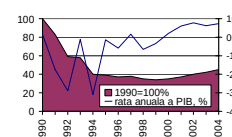
La sfârșitul lunii ianuarie Departamentul de Statistică și Sociologie al Republicii Moldova a publicat estimarea preliminară a creșterii reale a PIB pentru 2005. Conform calculelor DSS, rata PIB a fost de 7,3%, ceea ce este cu 0,3 p.p. mai mult decât limita superioară a intervalului creșterii estimat anterior de EXPERT-GRUP. În variația PIB, 6,6 p.p. revin creșterii reale a valorii adăugate brute, iar 0,7 p.p. – impozitelor și taxelor nete pe produs și import. Informația pe sectoare nu a fost făcută publică, estimările noastre asupra structurii creșterii și contribuțiilor individuale ale sectoarelor fiind aceleași ca și în ianuarie: agricultura a crescut moderat cu 2%, industria - cu 9,3%, construcțiile – cu 20%, iar serviciile - cu 8,7%³. După rezultatele pentru 2004, Moldova se situează la nivelul de 45% din nivelul PIB din 1990.

PIB a fost utilizat în proporție de 105,8% pentru consumul final, dintre care 89,3% pentru consumul în gospodăriile casnice și 14,9% pentru consumul administrației publice. Circa 22,3% din PIB a fost investit, inclusiv 18,6% în formarea brută de capital, iar 3,7% - în variația stocurilor. Creșterea investițiilor în capitalul fix este mult prea lentă pentru a asigura o avansare economică durabilă. Rata investițiilor în capital fix încă nu a revenit la nivelul său din 1998, când indicatorul a înregistrat valoarea de 22%. Cauza acestor evoluții nefavorabile este progresul mult prea lent în îmbunătățirea mediului de afaceri național, pe alocuri fiind chiar și regrese (vezi **MEDIUL DE AFACERI**, precum și numărul 1 al „ABE”).

Importanța crucială a investițiilor este demonstrată de sectorul serviciilor, care a contribuit cel mai mult la PIB. Sectorul telecomunicațiilor mobile a fost cel mai dinamic sub-sector. Conform informațiilor făcute publice în februarie, în 2004, veniturile operatorilor de telefonie mobilă în standard GSM au constituit 894 milioane lei, majorându-se față de anul 2003 cu 64,3 %. Potrivit ANARTI, în 2004 volumul investițiilor făcute de cele două companii acestor companii, s-a dublat față de 2003. La rețeaua de telefonie mobilă au fost conectați mai bine de 317 abonați, densitatea telefoniei mobile la 100 de locuitori ridicându-se la nivelul de 21,81%.

Exporturile nete au reprezentat -31,1% din PIB. Exporturile nete au avut o evoluție cu totul remarcabilă, similară cu cea din 1999: exporturile exprimate în lei au crescut în termeni reali, în timp ce importurile au scăzut, conducând la diminuarea valorii negative a exporturilor nete.

PIB a crescut cu 7,3% în 2004...

Surse: DSS

.. dar investițiile din nou au crescut sub așteptări ...

³ Vezi **SECTORUL REAL** în „ABE” numărul 1, ianuarie 2005.

Conform datelor statistice preliminare, în ianuarie producția industrială a crescut cu 7,7%, indicatorul fiind în descreștere față de rata de 8,9% înregistrată în 2004 și 13% în 2003. Noi credem că în următoarele luni producția industrială nu va recupera traiectoria de creștere intensă din 2003 și prima jumătate a lui 2004. Este îngrijorător și faptul că în ianuarie vânzările de mărfuri cu amănuntul au crescut cu numai 6,1%, în timp ce valoarea serviciilor prestate populației - cu 6,8.

... și nu ne miră faptul că se produce o frânare industrială

COMERȚ EXTERN

Deficitul comercial – o nouă durere de cap

În ianuarie-februarie Guvernul s-a arătat deosebit de îngrijorat de creșterea deficitului balanței comerciale, hotărând să intensifice controlul importurilor. În ianuarie a fost adoptat un plan de acțiuni în scopul ameliorării situației în domeniul comerțului exterior și a reducerii soldului negativ al balanței comerciale. Responsabil de elaborarea unor „măsuri concrete” în acest sens a fost numit Departamentul de Comerț, această soluție arătându-se dublu nereușită. În primul rând, structura respectivă este deja bine cunoscută datorită drepturilor sale de autor asupra unei „capodopere juridice” din 2004, Regulamentul-tip cu privire la funcționarea piețelor. În al doilea rând, este ridicol ca politica comercială a unei țări să fie determinată la nivelul unui departament care prin definiție nu dispune nici de resursele umane, nici de capacitățile instituționale necesare pentru formularea unor propuneri de politică comercială.

Reducerea deficitului comercial este noua prioritate de politică economică ...

În februarie un subiect fierbinte al discuțiilor a fost și inițiativa concretă a Departamentului de Comerț cu privire la măsurile necesare pentru reducerea soldului comercial negativ. Printre măsurile ordinare preluate din alte documente aprobate anterior, au fost propuse și măsuri neordinare menite să inhibeze importurile și să înlăture intermediarii din lanțul comercial. Documentul propus de Departament denotă existența unor probleme serioase în ceea ce privește analiza economică. Existența intermediarilor este o consecință logică a existenței unor costuri tranzacționale mari în economie și înlăturarea lor ar duce pe termen scurt la sporirea acestor costuri, iar pe termen lung – la apariția altor intermediari. De asemenea, trebuie de menționat că obiectivul de inhibare a deficitului comercial ar putea fi compromis de puseurile monetare expansioniste ale BNM (vezi **POLITICI MACROECONOMICE**), deoarece creditul mai ieftin va stimula și consumul mărfurilor de import.

... dar responsabilul de elaborarea politicii este ales greșit

Problema soldului comercial nu poate fi soluționată prin limitarea importurilor, deoarece ele cresc în virtutea faptului că sporesc și necesitățile unei economii aflate în creștere, iar gospodăriile casnice sunt averse de consum după ani lungi de sărăcie. Este imposibil să substitui televizoarele de import, frigiderele și mini-stațiile autonome de încălzire cu cele autohtone din simpla cauză că ele ori nu se produc în Moldova, ori nu sunt competitive. Problema soldului comercial trebuie abordată în primul rând din perspectiva expansiunii exporturilor moldovenești și pentru aceasta guvernul trebuie să înlăture barierele interne, formale și neformale. Dacă guvernul nu ar fi adoptat în 2004 binecunoscutele măsuri administrative contra exporturilor de cereale, deficitul comercial ar fi fost cu câteva zeci de milioane USD mai mic.

Pentru reducerea soldului comercial este necesară înlăturarea barierele administrative din calea exporturilor

MEDIUL DE AFACERI

Oscilând între diferite interese

Luna ianuarie a arătat din nou că liberalizarea serviciilor de telecomunicații produce efecte pozitive substanțiale asupra pieței. Concurența se intensifică sub influența noilor competitori care intră pe piață în forță. Deși comparativ cu Moldtelecom noii veniți sunt de o talie economică mai mică, totuși și această companie dominantă se vede nevoită să-și stabilească o strategie clară de dezvoltare. Pe balanța evoluțiilor pozitive poate fi înscrisă și inițiativa introducerii principiului „ghișeului unic” (one-stop-window) pentru simplificarea comerțului extern, precum și propunerea unei noi redacții a legii leasingului.

Guvernul intenționează să simplifice birocratia comerțului extern ...

La 6 februarie a intrat în vigoare Legea privind optimizarea cadrului normativ de reglementare a activității de antreprenariat (vezi analiza în numărul 1 al „ABE”, capitolul **MEDIUL DE AFACERI**). Această acțiune este importantă, dar nu suficientă pentru consolidarea potențialului productiv al sectorului privat. Guvernul trebuie să lanseze o reformă regulatorie complexă și integrantă. Deocamdată, Guvernul ezită să inițieze o revizuirea sistematică și radicală a componentelor instituționale ale cadrului administrativ-regulatoriu. Alte acțiuni recente de politică economică sugerează că Guvernul nu înțelege că o reformă regulatorie nu poate să aibă la bază principiile excepțiilor, derogărilor și acordării tratamentelor preferențiale. Recent a fost aprobat programul național de atragere a investițiilor pe 2005 „ProInvest”, care prevede stabilirea de către Guvern a sectoarelor din economie pentru atragerea investițiilor locale și străine, alegerea după anumite criterii a investitorilor potențiali și eliberarea unor certificate speciale care vor crea un „coridor verde” pentru implementarea proiectelor investitoriale.

... și să determine sectoarele prioritare în care va asigura coridor verde investitorilor...

Aparent liberală, această inițiativă contravine principiul fundamental de politică publică prin care reforma trebuie să creeze șanse egale pentru toți investitorii, indiferent de sectorul de activitate a acestora. Guvernul în nici un caz nu trebuie să se implice prin selectarea sectoarelor prioritare sau prin eliberarea unor certificate ce asigură „coridor verde” doar unor investitori selecți. Asemenea abordare este contra-productivă deoarece va stimula corupția, traficul de influență și birocrația, pentru eradicarea cărora de fapt a și fost lansată reforma. În mod implicit, această inițiativă pune sub semnul întrebării eficiența altor componente ale reformei, cum ar fi simplificarea continuă a procedurilor de înregistrare și licențiere. Mai mult ca atât, agricultura și serviciile adiacente, sectoare din care își asigură existența cea mai mare parte a populației sărace din Republica Moldova și unde este deosebit de necesară intensificarea procesului de investiții și a activității de afaceri, nici nu figurează printre sectoarele prioritare pentru Guvern.

... ceea ce poate genera corupție și inegalitate încă mai mare

EXPERT-GRUP înscrie în pasivul Guvernului pentru lunile ianuarie-februarie aprobarea de către acesta a Regulamentului privind pregătirea de convertirea în acțiuni a datoriilor întreprinderilor față de stat. Corectitudinea acestei decizii este foarte discutabilă deoarece compromite procedura de faliment. „Lista neagră” poate continua cu inițiativa de a acorda zonelor economice libere din Moldova dreptul de a comercializa o parte din producția alcoolică pe teritoriul țării. Aceasta subminează funcționarea principiului de concurență echitabilă, deoarece agenții economici din zonele economice libere activează în condiții mai avantajoase comparativ cu cei de pe restul teritoriului țării, iar însăși zonele au fost concepute pentru stimularea exporturilor din Republica Moldova.

PREȚURILE

Atingând un minimum sezonier

Conform informațiilor făcute publice de către Departamentul de Statistică și Sociologie al Republicii Moldova, în ianuarie rata lunară a inflației a constituit 1,1%, nivelul prognozat anterior de EXPERT-GRUP. Recalculând inflația după cum este indicat în boxa 1, se poate vedea că aceasta și-a perpetuat impactul social negativ, deoarece prețurile produselor alimentare au crescut cel mai mult (1,1%), produsele alimentare având cea mai mare pondere în bugetele de consum ale gospodăriilor casnice sărace. Inclusiv, au crescut deosebit de mult prețurile produselor de bază din coșul de consum al păturilor sărace – legumele (17,3%) și cartofii (4,5%). Ieftinirea făinii a creat premisele necesare pentru noi reduceri de prețuri la pâine în martie.

Inflația în ianuarie a atins un minim sezonier

În cadrul mărfurilor nealimentare prețurile au crescut nesemnificativ (0,4%), iar scumpirea hainelor și încălțămintei cu 1,8% (bunuri de necesitate primară) nu a afectat bugetele gospodăriilor defavorizate deoarece acestea de obicei nu le procură în perioada de iarnă. Tarifele principalelor servicii (comunale, telecomunicații, transport) nu s-au majorat, deoarece pentru aceasta ar fi necesară adoptarea unor decizii administrative și pe care nu le așteptăm mai devreme de lunile mai-iunie, când se vor epuiza alegerile și se va forma noul guvern. Deși ar fi îndreptățite economic, majorările tarifelor la transporturi și servicii comunale implică riscuri politice prea mari.

... iar în februarie prețurile au crescut estimativ cu 0,8%

Conform estimărilor noastre, în februarie prețurile au crescut cu 0,8%, fiind antrenate de creșterea puternică a prețurilor la produsele alimentare. Pentru luna martie noi anticipăm că prețurile vor crește cu 0,7%.

Boxa 1. Cât de relevantă este rata inflației calculate de DSS?

La modul general, Indicele Prețurilor de Consum se obține prin raportarea prețului unui coș reprezentativ de bunuri alimentare, non-alimentare și servicii înregistrat în perioada curentă la prețul înregistrat în perioada de bază. Variația IPC se obține însumând variațiile individuale ale prețurilor bunurilor și serviciilor care intră în coș multiplicat cu ponderile pe care le dețin aceste bunuri și servicii în structura bugetelor de consum ale gospodăriilor. Pentru comparabilitatea inter-temporală este necesar ca ponderile să fie constante. Dar pentru relevanță este important ca IPC să reflecte cât mai bine structura reală a consumului unei gospodării casnice tipice. Prin urmare, este îndreptățită revizuirea periodică (o dată la 3-5 ani) a metodologiei.

EXPERT-GRUP nu a putut afla de la oficialii Departamentului de Statistică și Sociologie când au fost ajustate ultima dată ponderile mărfurilor alimentare, non-alimentare și serviciilor care intră în calculul IPC. Noi suntem convinși că ponderile care sunt utilizate în prezent de DSS nu reflectă adevărata structură a cheltuielilor gospodăriilor casnice (vezi tabelul 1).

Tabelul 1. Recalcularea IPC

	pondera în IPC utilizat de DSS (2)	pondera în BGC, total gospodării (3)	pondera în BGC gospodării sărace (4)	creșterea prețurilor			
				2001	2002	2003	2004
mărfuri alimentare	4659	5840	7580	6,1	2,8	20	13,3
mărfuri nealimentare	2957	1710	920	7,9	8,2	11,5	12
servicii	2384	2450	1500	4,5	4,4	12,6	12,6
IPC conform metodologiei DSS (ponderi coloana 2)				6,3	4,8	15,8	12,7
IPC conform structurii bugetelor gospodăriilor casnice (ponderi coloana 3)				6,0	4,1	16,8	12,9
IPC conform structurii bugetelor gospodăriilor casnice sărace (ponderi coloana 4)				6,0	3,5	18,2	13,1

Surse: DSS, UMSP și calculele EG

După cum se poate vedea din tabelul 1, acest lucru duce la subestimarea sistematică a inflației atunci când prețurile la produsele alimentare cresc mult și la supraestimarea inflației atunci când prețurile alimentare cresc mai puțin. Efectul este deosebit de pregnant în cazul gospodăriilor casnice definite ca sărace, care suportă costuri relativ mai mari atunci când prețurile produselor alimentare cresc mai mult⁴.

MUNCA ȘI GOSPODĂRIILE CASNICE

Recensământ fără surprize

La sfârșitul lunii ianuarie au fost publicate primele rezultate ale recensământului realizat în octombrie 2004. Aceste rezultate sunt foarte importante din punct de vedere a analizei pieței muncii și structurii cererii de consum. Sondajul a identificat că, neținând cont de regiunea transnistreană, Republica Moldova este țara cea mai rurală din Europa (61% este rata populației sale ce locuiește la sate). Mai bine de 65% din populația urbană locuiesc numai în două orașe mari – Chișinău și Bălți. O asemenea structura demografică are implicații serioase pe plan economic:

- Populația, foarte densă și foarte rurală pentru standardele regionale, preferă emigrarea ca strategie de supraviețuire într-un mediu economic ce nu oferă prea multe șanse alternative de angajare;
- Bălțiul și Chișinăul absorb resursele de muncă pe o rază mare, asigurând populația cu resurse pentru supraviețuire, dar în același timp îndepărtând

**Recensământul a arătat
că piața muncii este
predominată de locuitorii
rurali**

⁴ Unitatea de Monitorizare a Sărăciei și Politicilor din cadrul Ministerului Economiei a stabilit pentru anul 2002 pragul absolut al sărăciei la nivelul de 270,7 lei pentru o persoană.

orizontul de timp în care investiții vor fi făcute și în localitățile urbane mici și cele rurale;

- Structura consumului este dezechilibrată, mai ales în sate, cu o pondere excesiv de mare a cheltuielilor finale pentru produse alimentare și cu o pondere foarte mică pentru bunurile de consum durabil.

De asemenea, recensământul a identificat numărul celor plecați la munci peste hotare, estimat la 367 mii de persoane, adică 11% din populație. Deși mediile ziaristice invocau un număr mult mai mare al celor plecați, circa 1 milion, număr identificat prin recensământ se include în limitele rezonabile estimate anterior și de experți independenți. Totodată, după cum arată alte cercetări, potențial de emigrare este mult mai mare⁵. Exodul forței de muncă provoacă un deficit de forță de muncă în importante sectoare (construcții, agricultură) și determină o creștere intensă a salariilor minimale pe care le acceptă lucrătorii. În ianuarie, salariile au crescut cu 20% în termeni nominali, sau cu 7% în termeni reali.

... și că numărul celor plecați la muncă peste hotare este de 367 mii

În ianuarie au fost publicate și datele statistice cu privire la populația activă, ocupată și șomajul pentru trimestrul IV, 2004. Departamentul de statistică a evaluat pentru prima dată că 13% din totalul persoanelor ocupate activează în sectorul informal, iar mai bine de 1/3 au cel puțin un loc de muncă în sectorul informal. Aceste date confirmă unele estimări anterioare ale cercetărilor independenți. Totodată, rata șomajului înregistrată în ultimul trimestru, 8%, deși mai mică decât în T4-2004, situează șomajul pentru 2004 la un nivel de 8,2%, cu 0,2 puncte mai mare decât în 2003.

Cercetările demonstrează că persistența unui șomaj înalt în paralel cu emigrarea intensivă peste hotare a populației apte de muncă este legată în primul rând de rata mică de creare a firmelor noi⁶. Promisiunile electorale făcute de candidați cu privire la triplarea numărului de locuri de muncă și a salariilor sunt, din această perspectivă, lipsite de substanță, deoarece nici unul din partide nu a arătat care va fi sursa creării locurilor de muncă și cum va corela majorarea salariilor cu productivitatea muncii. Îmbunătățirile înregistrate în mediul de afaceri în 2004 nu sunt suficiente pentru a dezlănțui potențialul creativ al sectorului privat, mai ales că în ianuarie-februarie au fost înregistrate și unele digresiuni de la tonul politic liberal (vezi **MEDIUL DE AFACERI**).

Inflația înaltă este suprapusă pe un șomaj relativ înalt

PARTENERII COMERCIALI

Perspective optimiste și pentru Moldova

Petrolul. În a doua jumătate a anului 2004 prețurile petrolului s-a aflat la înălțimi mari, deși în termeni reali au fost sub cele înregistrate în timpul crizei petroliere din anii 1970. După o scurtă pauză în noiembrie-decembrie 2004, ele au crescut din nou ianuarie. Noi anticipăm că petrolul va rămâne scump pe parcursul primei jumătăți a anului, piața globală fiind marcată și de o volatilitate înaltă.

Prețurile la petrol și cereale vor corela nefavorabil pentru Moldova...

Cerealele. Recoltele bune în Europa și fosta URSS vor duce la sporirea producției de grâu cu 10%. Aceasta va exercita presiuni în jos asupra prețului la grâu și vor permite reconstituirea stocurilor. Asia, în special China, vor fi principalii importatori de grâne.

Noi pronosticăm că în 2005 economia globală va crește cu 4%. Principalele riscuri care ar putea compromite creșterea sunt incertitudinile geopolitice, prețurile înalte și instabile la petrol, agravarea „deficitelor-gemene” în SUA și riscul reducerii drastice a creșterii în China. În SUA noi așteptăm ca primul trimestru din 2005 să producă o creștere anualizată de 3,5%, similară cu cea din ultimul trimestru 2004 și aceasta probabil va fi și rezultatul pentru 2005. În Euroland creșterea a rămas anemică, deși au existat și simptome încurajatoare. Datele statistice pentru ianuarie 2005 deja arată evoluții pozitive. Indicatorii de confidență a producătorilor au crescut, mai ales în sectorul serviciilor. Confidența consumatorilor europeni este stabilă a patra lună consecutiv. Dar cu toate că

SUA vor urma o traiectorie de creștere bună, în timp ce UE se va afla din nou în urmă

⁵ Vezi Edgardo Ruggiero, „Migration and Remittances – A Micro Perspective”, în IMF „Republic of Moldova: Selected Issues”, January 21, 2005.

⁶ Jan Rutkowski, „Firms, Jobs and Employment in Moldova”, World Bank Policy Research Working Paper 3253, March 2004.

apetitul lor ar dori să crească, șomajul și unele perspective pesimiste ar putea să-l limiteze.

Există și importante riscuri pentru creșterea economică în UE. Politicile bugetare sunt o problemă aparte. După ce principalele economii europene au înregistrat din nou deficite mari, UE va trebui să găsească soluții de compromis care să nu pericliteze restabilirea economică a vechilor membri, dar în același timp să nu fie discriminatorii față de noii veniți. În al doilea rând, este necesară continuarea reformelor pe piața muncii, deoarece șomajul care s-a instalat la cote amenințătoare va compromite încrederea și cheltuielile de consum. În al treilea rând, UE va trebui să accepte mai multă flexibilitate în luarea deciziilor. Există încă importante diferențe între membrii zonei euro, de aceea soluțiile universale pot să nu fie întotdeauna cele optimale. Astfel, politica monetară restrictivă poate fi potrivită pentru țări aflate în expansiune precum Spania sau Irlanda, dar sunt mult prea rigide pentru o Germanie care îmbătrânește.

În noii membri ai UE și în țările candidate ratele PIB se află pe o porțiune ascendentă, fiind susținute de exporturi și consumul privat. În același timp, creșterea acestor țări rămâne dependentă de viteza restabilirii cererii de consum final în UE și de evoluțiile de pe piața hidrocarburilor. În 2004 creșterea prețurilor la petrol a rezultat într-o inflație mai mare și în deteriorarea conturilor curente. Creșterea economică medie în regiune se va rezuma în 2005 la 4,5%.

În România, cererea internă și inflația au fost determinate de creșterea rapidă a salariilor și a creditului bancar. Noul guvern va trebui să depună eforturi serioase pentru controlarea creditului privat și a salariilor în sectorul public. În 2005 contribuțiile cele mai mari la creșterea economică vor veni din partea industriei prelucrătoare, serviciilor și vânzărilor en-detail. Problemele spinoase vor fi legate de mediul de afaceri, calitatea guvernării și a managementului corporativ. În pofida acestora, noi credem că o creștere puternică se va produce și în 2005.

În 2004 principalii parteneri comerciali din CSI (Rusia, Ucraina, Belarus) s-au bucurat de o creștere economică bună, determinată de prețurile înalte la petrol și de cererea externă la materiile prime de bază. În același timp, s-a consolidat și consumul privat domestic. Aceste evoluții creează premise economice necesare pentru continuarea reformelor și restructurare. Aceasta ar trebui să facă următoarea etapă de restabilire economică mai profundă și să reducă dependența acestor economii de evoluțiile de pe piețele resurselor naturale.

În Ucraina, proaspătul guvern al lui Iulie Timoshenko va avea de înfruntat un set deja familiar de sarcini: reforma administrației publice, reforma fiscală și a sectorului locativ. Adăugând la aceasta modernizarea sistemului de asistență socială, consolidarea cadrului fiscal, asigurarea mai bună a drepturilor contractuale și de proprietate, revizuirea unor importante tranzacții de privatizare, se poate vedea ce misiune complicată are de îndeplinit noua guvernare. Deocamdată perspectivele sunt destul de optimiste și noi credem că creșterea economică ucraineană în 2005 se va rezuma la 8%.

Noile țări membre doresc convergența cu UE și realizează o creștere economică mai rapidă

În CSI creșterea a fost neașteptat de înaltă, platformă pentru continuarea reformelor structurale

... sarcina Ucrainei fiind cea mai formidabilă din toate țările CSI

RELAȚII INTERNAȚIONALE

Joc prost al Moscovei

Proгноzele noastre anterioare referitor la implicarea Rusiei în procesul electoral și la amenințările de utilizare a sancțiunilor economice s-au materializat în februarie. Însă maniera grosolană în care au fost lansate amenințările a întrecut orice prognoză. La 18 februarie Duma de Stat a Federației Ruse a adoptat o declarație în care conducerea Moldovei este avertizată despre faptul că în cazul în care va continua „politica de blocadă a Transnistriei și destabilizare a situației din regiune”, Federația Rusă ar putea introduce un șir de sancțiuni economice față de Moldova, printre care livrarea pe întreg teritoriu al republicii, cu excepția Transnistriei, a agenților energetici la prețuri mondiale, blocarea importurilor din Moldova și introducerea regimului de vize. Evident, nu Transnistria, ci expulzarea fără prea multe menajamente din Moldova a specialiștilor ruși în comunicare politică și tehnologii electorale, a fost cauza adevărată a acestei ieșiri.

Este totuși puțin probabil ca în viitorul imediat, până la alegeri, Rusia să mai utilizeze efectiv presiunile economice și aceasta în virtutea următorilor factori:

Rusia a amenințat în mod nevoalat Moldova cu sancțiuni pentru a influența comportamentul electoral

- riscul de deteriorare încă mai mare a imaginii sale pe plan internațional;
- faptul că sancțiunile vor avea impact negativ și asupra etnicilor ruși care trăiesc pe malul drept al Nistrului;
- pierderile economice enorme pe care le-ar suferi casele de comerț ruse care importă produse alcoolice și tutun din Moldova;
- dificultățile tehnice și birocratice de aplicare a sancțiunilor în puținul timp care a mai rămas până la runda electorală din 6 martie;
- o țară care dorește să adere la OMC (o miză enormă pentru Rusia), nu poate aplica politici comerciale discriminatorii, mai ales față de o țară care deja este membră a OMC.

În schimb nu este exclus că Rusia să interfereze în alegeri prin intermediul Transnistriei, inclusiv aducând la urne mai mulți alegători decât Moldova ar fi pregătită să accepte. În acest context declarația Președintelui României, făcută în timpul vizitei sale la Chișinău, privind imposibilitatea șantajării autorităților Republicii Moldova, capătă o nouă conotație și importanță, atât politică, cât și din punct de vedere al securității energetice. Traian Băsescu a asigurat autoritățile Moldovei că România va livra în caz de necesitate energie electrică și va acorda sprijinul necesar Moldovei în rezolvarea oricăror obstacole pe care le va întâlni în calea sa spre familia europeană, inclusiv în soluționarea diferendului transnistrean.

Și nu este exclusă implicarea ei directă în alegeri prin intermediul Transnistriei

EXPERT-GRUP consideră că, pe fonul unui șantaj deschis din partea Rusiei, confruntarea între Moldova și Rusia în subiectul reglementării diferendului transnistrean se va agrava progresiv chiar în zilele desfășurării alegerilor și următoarele, în dependență de rezultatele electorale. EXPERT-GRUP consideră că Federația Rusă ar putea destabiliza considerabil situația în regiune, făcând uz de pârghiile sale de influență asupra regimului de la Tiraspol, întru tensionarea situației în zona de securitate, proces ce a luat început încă în decembrie 2004 prin realizarea unor acțiuni provocatoare în zona de securitate: deplasarea prin zonă a forțelor militare, munițiilor și vehiculelor blindate.

Existând riscul unei agravări chiar în ziua alegerilor și după

Între timp a avut loc o primă tatonare a terenului în vederea conjugării eforturilor Moldovei și Ucrainei pe calea integrării europene. Ucraina a făcut declarații foarte tranșante în care explică că în virtutea intereselor sale de securitate națională și în virtutea intereselor sale de integrare europeană nu mai poate tolera existența unui conflict la frontiera sa vestică.

COMPETIȚIE POLITICĂ

Acumularea unor tensiuni explozive

La sfârșitul lunii februarie 2005, EXPERT-GRUP consideră că probabilitatea de instabilitate politică post-electorală este mult mai mare decât în ianuarie. Mai mulți factori s-au suprapus pentru a determina aceasta. Majoritatea partidelor aflate în opoziție pe stânga sau pe dreapta față de actualul guvern au catalogat cotidian încălcări ale Codului electoral de către guvernare. Partenerii occidentali au avertizat în limbaj diplomatic dur PCRM în legătură cu maniera în care evoluează campania electorală și cu consecințele posibile. Înțelegând riscurile, PCRM a optat pentru o strategie activă în raport cu pozițiile exprimate de oponenți și de societatea civilă îngrijorată de exercitarea de până acum a procesului electoral. Expulzarea unor cetățeni ruși sub învinuirea implicării ilegale a acestora în procesul electoral a fost un pas tactic bine gândit care lipsește opoziția, în oricare din scenariile post-electorale, de posibilitate de a utiliza argumentul unei excesive orientări proruse a PCRM. Dar tactica podurilor arse este strategic greșită, deoarece după alegeri nu va fi deloc ușor de restabilit bunele relații cu Moscova, un lucru obiectiv necesar.

În ultimele două luni spirala electorală s-a comprimat, și energia sa undeva trebuie aruncată...

Către sfârșitul lunii februarie în societate s-a acumulat un potențial negativ care va căuta cumva să se neutralizeze în perioada post-electorală. În același timp, relațiile dificile în lagărul pestriț al partidelor aflate în opoziție nu au permis formularea unei platforme comune de eventuală acțiune post-electorală, cu toate că negocieri în acest sens au fost purtate. Aceasta ne face să credem că chiar dacă careva partide de opoziție vor încerca să pună în aplicare scenarii post-

... inclusiv în manifestări stradale

electorale de democrație stradală, s-ar putea ca discordiile existente să nu permită coagularea unui grup de forțe din care să apară un lider apt să accepte riscurile politice. O eventuală instabilitate politică post-electorală cu greu ar evolua într-o mișcare controlată de opoziție, într-o mișcare căreia i s-ar putea comunica scopuri clare și care nu și-ar epuiza repede energia protestatară. În aceste condiții, protestele stradale spontane vor interfera manipularea obraznică și masivă a opiniei publice. Dacă totuși partidele de opoziție de pe dreapta vor identifica un lider comun (care poate fi o persoană neimplicată anterior în politică sau care nu s-a aflat pe linia întâi), cele de pe extremitatea stângă deopotrivă cu PCRM vor anihila protestele prin organizarea unor contra-manifestări stradale.

Cel mai verosimil rezultat al acestor mișcări va fi crearea situației în care PCRM va fi nevoit să formeze un guvern în care importante posturi să fie acordate reprezentanților partidelor de opoziție, iar în calitate de președinte al țării să fie aleasă o persoană fără afiliere politică pronunțată. În atare situație nu este exclusă survenirea relativ timpurie a unei crize guvernamentale care ar putea conduce la alegeri anticipate chiar în 2005. Toate acestea vor fi nefavorabile pentru afaceri, deoarece instabilitatea nu este propice investiții în proiecte de anvergură.

... după care se va instala un guvern instabil, lucru nefavorabil pentru business

TRANSNISTRIA

Explorând noi scenarii...

Apogeul crizei

În pofida criticilor adresate oficialităților moldovenești în vara anului trecut de către mediatori și unele misiuni diplomatice acreditate în Republica Moldova pentru suspendarea formatului pentalateral de negocieri, poziția luată de Chișinău pare a fi pentru prima dată hotărâtă și adecvată pe fundalul agresiunilor manifestate față de școlile ce studiază în grafia latină din Transnistria⁷. În opinia EXPERT-GRUP „criza școlilor” nu are nimic cu factorul lingvistic. Este ridicol motivul invocat de regimul din stânga Nistrului, o hotărâre a așa-numitului „Soviet Suprem al Transnistriei” din 28 ianuarie 2004 care prevede că începând cu anul de studii 2004-2005 în regiune nu mai trebuie să existe școli de cultură generală care nu se subordonează „legislației transnistrene”. Cauzele conflictului pot fi găsite în refuzul semnării „Memorandumului Kozak” și în poziția pro-occidentală a Chișinăului, oficial conturate după respingerea memorandumului. Aceste realități au deranjat Federația Rusă, care deține interese și pârgăhii de influență în zonă.

Nesemnarea de către Republica Moldova a Memorandumului Kozak a declanșat isteria liderilor de la Tiraspol...

Impactul suspendării formatului pentalateral

Ca răspuns la acțiunile administrației de la Tiraspol ce țin de lichidarea școlilor, Guvernul a suspendat negocierile până la înregistrarea, redeschiderea și asigurarea unei funcționări normale a școlilor cu predare în baza grafiei latine, conform programelor și manualelor aprobate de către Ministerul Educației al Republicii Moldova. Poziția Chișinăului a provocat o nemulțumire vădită a subiecților implicați în procesul de negocieri în cadrul formatului pentalateral care au formulat mai multe propuneri de reîntoarcere în format. În acest sens, sunt relevante consultațiile de la Varna în perioada de 7-10 noiembrie 2004, în cadrul cărora s-a încercat restabilirea dialogului.

Și a permis renunțarea la formatul pentalateral ineficient al negocierilor

Situația dată este unică pentru acei aproape 14 ani de independență, atât din punct de vedere al politicii interne, cât și al celei externe. Fiind forțat de numeroase circumstanțe, cum ar fi presiunile exercitate din partea Federației Ruse la semnarea Memorandumului Kozak, pe de o parte, și atitudinea negativă a misiunilor diplomatice occidentale față de acest memorandum, pe de altă parte, guvernarea a fost nevoită să insiste, pentru prima dată, asupra unei politici interne care exprimă un caracter independent și de interes național. Totuși renunțând la formatul pentalateral, Guvernul inevitabil a ajuns într-o situație dificilă. Ucraina și România, fiind antrenate în competiții electorale, s-au abținut

⁷ Conform programelor și manualelor aprobate de Ministerul Educației al Republicii Moldova studiază școala medie nr.20 din or.Tiraspol, nr.19 din or.Bender, nr.12 din or.Rîbnița, nr.1 din or.Grigoriopol, școala moldovenească din Dubăsari, gimnaziile din satele Roghi, Corjova.

un anumit timp de la careva acțiuni ce ar putea schimba accentele vizavi de problema transnistreană.

„Revoluția portocalelor” și reglementarea diferendului transnistrean

Conform Hotărârii Guvernului nr. 876, din 30 iulie 2004, de la 1 august 2004, operațiunile de import-export în/din Republica Moldova se efectuează de către persoanele juridice amplasate pe întreg teritoriu al țării în limita frontierei de stat în strictă conformitate cu legislația națională și cu actele normative internaționale la care Moldova este parte. Conform punctului 2 al hotărârii menționate acțiunea tuturor actelor normative ce contravin prevederilor expuse mai sus sunt anulate.

Acest pas al autorităților califică drept ilegală orice operațiune de import-export, ce este efectuată fără actele stabilite și eliberate conform normelor și de către organele vamale. Adoptarea Hotărârii nr. 876 a fost calificată de către administrația de la Tiraspol drept blocadă economică. Subiectul dat a fost utilizat pe larg pentru tensionarea continuă a situației prin intermediul propagandei transnistrene. La prima fază încercările de readucere a agenților economici din raioanele de est în câmpul legal al Republicii Moldova au eșuat din cauza poziției autorităților ucrainene, care permiteau trecerea mărfurilor fără documentația necesară, argumentând acțiunile prin faptul că mărfurile trec pe teritoriul Ucrainei în regim de tranzit. Comportamentul organelor vamale ucrainene poate fi explicat de realizarea unui suport neoficial al regimului de la Tiraspol, condiționat de către forțele aflate la acel moment la guvernare în Ucraina.

Aceste evenimente aveau loc pe fonul unei instabilități politice în interiorul Ucrainei, antrenată în competiție electorală ce a finisat cu cel de-al treilea tur și victoria opoziției conduse de Victor Iușenco. EXPERT-GRUP consideră că rezultatul alegerilor din Ucraina este un factor major ce va influența dezvoltarea situației economice din raioanele de est. Noul ministru al afacerilor externe al Ucrainei a declarat recent că Kievul "se pronunță pentru implicare activă a UE în reglementarea conflictului transnistrean și este necesar de pe acum de gândit asupra democratizării, demilitarizării și securității Transnistriei". Noi credem că în situația creată poziția Ucrainei este decisiv favorabilă pentru reintegrarea agenților economici din raioanele de est ale republicii în spațiul constituțional.

Ministrul afacerilor externe al Ucrainei Boris Tarasiuc a calificat soluționarea problemei transnistrene ca fiind "una dintre cele mai importante sarcini ale securității naționale a statului ucrainean". În lumina acestei declarații EXPERT-GRUP consideră că pentru prima dată au apărut premise reale pentru discutarea unei operațiuni comune de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene pe sectorul transnistrean și care a fost de mai multe ori invocată de Chișinău. Aceasta ar permite stoparea oricăror operațiuni de import-export sau tranzit ce nu s-ar înscrie în normele legislației moldovenești.

Dacă Ucraina va respecta regimul juridic stabilit de Guvernul Republicii Moldova pentru agenții economici ce activează în limitele frontierei de stat, atunci efectuarea unei operațiuni de monitorizare a frontierei moldo-ucrainene ar putea să nu mai fie strict necesară. În februarie Ucraina deja a început să blocheze încărcăturile destinate Transnistriei. Eficiența instrumentelor economice în raport cu Transnistria este demonstrat și de faptul că dacă în prima jumătate de an PIB regional a crescut cu 23%, atunci indicatorul cumulat pentru 9 luni a fost de 9%, iar pentru întregul an se așteaptă un indicator negativ. Însă pe frontul comunicării politice nu au fost întreprinse măsuri necesare pentru a tempera spiritele unei populații transnistrene sărăcite care vede Chișniul vinovat de reducerea nivelului de viață în regiune.

Totodată, cu Kievul au fost purtate discuții referitoare la controlul dublu al fluxurilor comerciale cu producție metalurgică. În asemenea situații, agenții economici din stânga Nistrului deja încep să se gândească dacă eventual să-și realizeze activitatea în conformitate cu legislația RM sau să-și desfășoare activitatea în limitele geografice ale nerecunoscutei „rmn”.

Readucerea agenților economici din Transnistria în spațiul juridic al Moldovei este unul dintre obiectivele guvernării ...

... pentru aceasta având nevoie în primul rând de cooperarea Ucrainei

... care a început să se materializeze în februarie

Privatizarea în Transnistria

În 2004 Parlamentul Republicii Moldova a votat Legea privind privatizarea întreprinderilor din stânga Nistrului și din Bender. Dincolo de considerentele politice, legea avea menirea să alimenteze nemulțămirea unor grupurilor sociale din regiune față de regimul de la Tiraspol și să motiveze investitorii internaționali să participe la privatizare ocolind normele legale ale Republicii Moldova. Legea prevede transmiterea gratuită a acțiunilor întreprinderilor membrilor colectivului de muncă a întreprinderii supuse privatizării.

În februarie au apărut primele fisuri în monolitul transnistrean, după ce colectivele de muncă ale concernului AOZT „Tirotext” din Tiraspol și cel al ZAO „Moldavcabeli” din Bender au depus cereri la Departamentul privatizării din Republica Moldova în vederea privatizării întreprinderilor conform legii, adoptate de parlamentul Republicii Moldova. Totodată, au apărut și alte semnale că mai multe întreprinderi din Transnistria doresc să-și aducă actele în regulă înregistrându-se în conformitate cu rigorile impuse de Chișinău.

De asemenea, a existat și un eveniment care a dezvoltat faptul că Rusia s-a aflat întotdeauna în spatele majorității tranzacțiilor de privatizare. Este vorba de declarația făcută de o subsidiară a RAO „EĖS ROSSII” care a declarat că va cumpăra de la „Saint Gidon Invest” pachetul de control al Centralei Termoelectrice Regionale Moldovenești.

Între timp în Transnistria apar primii curajoși care doresc să se înregistreze legal în Moldova ...

... și primele dovezi ale prezenței ruse în tranzacțiile de privatizare anterioare

ANEXĂ STATISTICĂ

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Sectorul real							
PIB, milioane lei, prețuri curente	9122	12322	16020	19052	22566	27297	31992
PIB/capita, USD, rata de schimb de piață	465	321	354	408	459	543	767
Rata creșterii PIB, %	-6,5	-3,4	2,1	6,1	7,8	6,3	7,3
Deflatorul PIB, %	109,4	139,8	127,3	112,1	109,8	113,8	109,2
Ponderea agriculturii în valoarea adăugată brută, %	30,4	27,8	29,0	25,4	24,0	22,5	21,0
Ponderea industriei și construcțiilor în valoarea adăugată brută, %	23,5	22,8	21,7	24,7	23,2	24,7	22,5
Ponderea serviciilor în valoarea adăugată brută, %	46,1	49,4	49,3	49,9	52,8	52,8	56,5
Investiții brute în capital fix, % din PIB	22,1	18,4	15,4	16,7	16,3	17,1	18,6
Gospodării casnice							
Venitul lunar personal disponibil, lei	118	133	186	241	322	422	520
Comerț cu amănuntul, creștere reală, %	-12,3	-27,4	4,0	14,8	34,2	18,2	11,0
Servicii prestate populației, creșterea reală, %	-11,7	-10,2	0,1	21,2	11,8	12,5	4,8
Prețuri							
Indicele prețurilor consumatorilor	108,0	139,0	131,0	110,0	105,2	111,6	112,6
Indicele prețurilor producătorilor	109,7	144,0	128,5	112,3	104,7	108,9	105,6
Indicele prețurilor agricole	91,0	65,0	126,0	99,5	100,2	120,3	103,0
Munca							
Populația, milioane	3,66	3,65	3,64	3,64	3,63	3,62	3,38*
Numărul de angajați în economie, milioane	1,64	1,50	1,52	1,50	1,51	1,36	1,31
Rata șomajului, metodologia OIM	9,2	11,1	8,5	7,3	6,8	7,9	8,2
Salariul mediu nominal, lei	250	305	408	544	691	892	1117
Creșterea salariului mediu real, %	5,5	-12,5	2,2	21,6	20,9	15,5	8,8
Comerț extern							
Exportul de bunuri, milioane USD	632,1	462,3	471,5	570,2	710,6	790,3	986,3
Importul de bunuri, milioane USD	1023,7	573,1	777,4	897,2	1103,1	1402,7	1774,2
Deficitul balanței comerciale cu bunuri, % PIB	-23,1	-9,5	-23,8	-22,1	-23,6	-30,5	-30,4
Investiții străine directe, milioane USD	74,4	38,8	127,5	148,5	110,4	58,0	60,0
Transferuri din retribuirea muncii prestate peste hotare, milioane USD (oficial)	99,7	90,1	126,2	183,7	239,1	258	450
Finanțe publice							
Veniturile bugetului consolidat, milioane lei	2721,9	3100,3	4102,4	4324,8	5084,4	6620,5	7532,5
Cheltuielile bugetului consolidat, milioane lei	3027,1	3495,3	4268,8	4325,8	5194,1	6183,4	7354,5
Soldul bugetar, % din PIB	-3,3	-3,2	-1,0	0,0	-0,5	1,6	0,6
Datoria publică internă, % din PIB	17,2	15,5	12,6	12,6	12,5	10,7	11,8
Datoria publică externă și garantată de guvern, % din PIB	49,1	65,9	79,3	64,5	59,4	51,5	26,0
Indicatori monetari							
Baza monetară, creștere anuală, %	-5,5	41,3	29,8	27,9	31,1	17,0	39,7
Rezerve valutare oficiale, milioane USD	141,5	180,5	222,5	228,5	269,6	302,3	470,2
Rata oficială de schimb, media anuală MDL/USD	5,37	10,52	12,43	12,87	13,57	13,92	12,33
Rata dobânzii credite în lei, %, medie anuală	30,1	35,5	33,3	28,5	23,1	19,2	20,9
Rata dobânzii depozite în lei, %, medie anuală	21,0	27,4	24,6	20,6	14,4	12,6	15,5
Creditul în economie, stoc, milioane lei	1771,4	1608,8	2291,2	3101,3	4165,7	5999,7	7399,3
Economia globală							
Creșterea PIB global, %	2,8	3,7	4,7	2,4	3,0	3,9	4,5

Notă: * - conform datelor preliminare ale recensământului general al populației din 5-12 octombrie 2004.

Surse: DSS, BNM, FMI, estimări preliminare (hașurat) EXPERT-GRUP

Despre noi

EXPERT-GRUP este un centru analitic și de cercetare independent, înregistrat la Ministerul Justiției al Republicii Moldova ca organizație neguvernamentală. **EXPERT-GRUP** este specializat în efectuarea cercetărilor economice, evaluarea politicilor publice, analiza politică și acordarea serviciilor de consultanță. Misiunea noastră este de a oferi analize și expertize pertinente care ar ajuta partenerilor noștri să ia decizii corecte într-un mediu aflat în continuă schimbare. Urmărind scopurile sale instituționale, **EXPERT-GRUP** va genera externalități pozitive care vor contribui la dezvoltarea de ansamblu a Republicii Moldova și la ameliorarea pe multiple planuri a competitivității internaționale a țării.

Analizele de Business și Economie reprezintă un proiect al cărui obiectiv este oferirea analizelor și prognozelor asupra evoluțiilor economice, internaționale și de politică internă, în măsura în care ultimele două categorii afectează sfera economicului și afacerile private. Audiența proiectului este compusă din reprezentanții societății civile, organizațiilor internaționale, comunităților de afaceri, administrative și politice naționale și internaționale. Revista va fi publicată lunar, urmând a fi elaborate și ediții trimestriale.

La această ediție au contribuit: Valeriu Prohnițchi, Alexandru Oprunenco, Ștefan Gligor

Vom fi bucuroși să răspundem mesajelor Dumneavoastră trimise pe adresa electronică expertgrup@gmail.com sau info@expert-grup.org. Vă rugăm să vizitați pagina noastră electronică www.expert-grup.org.